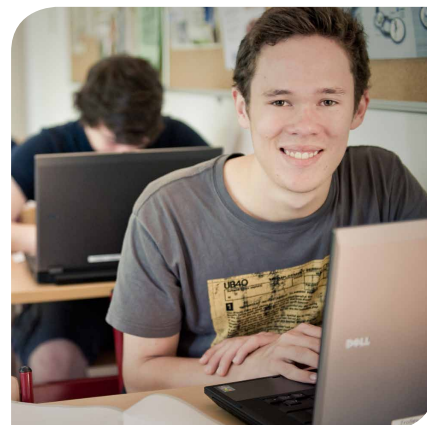

Schoolkosten en onbetaalde schoolfacturen

Visietekst van het GO!

juli 2013

GO! onderwijs van de
Vlaamse Gemeenschap

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
2 Situatieschets: Kosteloos onderwijs en de gelijke toegang tot onderwijs	5
3 Onbetaalde schoolfacturen: van een curatief naar een preventief beleid	7
3.1 Preventief beleid	7
3.2 Curatief beleid	10
4 Besluit	13
5 Bronnenlijst	14
6 Bijlage goede praktijkvoorbeelden preventief beleid	15

1| Inleiding

Het GO! streeft naar kosteloos en toegankelijk onderwijs voor iedereen. Aan het volgen van onderwijs zijn echter altijd kosten verbonden. Kosten voor de school, maar ook kosten voor de ouders. Soms kunnen (of willen) ouders bepaalde kosten niet betalen voor het onderwijs dat hun kinderen genieten en blijft de school achter met onbetaalde schoolfacturen.¹

Dat de Raad van het GO! dit thema als bijzonder belangrijk ervaart, komt tot uiting in de GO! visietekst over de "maximumfactuur in het basisonderwijs" en in verschillende voorafgaande Raadsnota's. Om die reden werd in een vervolgotraject voorzien na de goedkeuring van het standpunt maximumfactuur. Er werd een nieuwe werkgroep opgericht die de problematiek van onbetaalde schoolfacturen bestudeert en voorstellen van aanpak formuleert.

In het verlengde van de GO! visie over de maximumfactuur werd nagegaan welk beleid rond schoolkosten het GO! moet uitstippelen om het aantal onbetaalde schoolfacturen te verminderen.

Een dergelijke benadering is volledig ingebed in de waarden die het Pedagogisch project van het GO! (PPGO!) naar voren schuift. Een van de beginselen is immers dat ons onderwijs niet enkel het principe van gelijkwaardigheid van mensen en de emancipatie van elk individu huldigt, maar dat het zich ook inspant om dit te verwezenlijken. Een beginsel dat terug te brengen is tot verschillende mensenrechtenverdragen. We zullen in dit kader de verscheidene maatregelen die in verband met (onbetaalde) schoolfacturen voorgesteld worden altijd aftoetsen aan artikel 3 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989).

... bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechtelijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

Naast het kinderrechtenverdrag (IVRK)² is er een ander internationaal verdrag waar deze visie rekening mee houdt, namelijk: het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (19 december 1966) (IVESCR)³ at in sommige gevallen verder gaat in het toekennen van rechten. Een duidelijk voorbeeld daarvan is de leeftijd. De rechten binnen het IVRK zijn van toepassing op iedere mens die jonger is dan 18 jaar, tenzij het kind waarvan sprake de meerderjarigheid eerder bereikt heeft. Binnen het IVESCR geldt deze leeftijdsgrens niet. Dit is belangrijk voor het volwassenenonderwijs en het secundair onderwijs (in bepaalde gevallen).

¹ Een eerste blik op de financiële gegevens van de verschillende scholengroepen levert ons een raming van 360 000 euro per jaar voor alle scholengroepen samen. Dit is het jaarlijkse gemiddelde aan afboekingen van de laatste twee boekjaren.

² Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (20 november 1989) (IVRK). Dit verdrag van de Verenigde Naties is gebaseerd op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Het kwam tot stand op 20 november 1989 en werd van kracht op 2 september 1990, na de ratificatie van 20 lidstaten. België ondertekenende het verdrag op 26 januari 1990 en ratificeerde het op 16 december 1991.

³ Dit verdrag van de Verenigde Naties is gebaseerd op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, kwam tot stand op 19 december 1966 en werd van kracht op 3 januari 1976, na de ratificatie door 35 lidstaten. België ondertekenende het verdrag op 10 december 1968, keurde het goed bij Wet van 15 mei 1981 en ratificeerde het op 21 april 1983.

1| Inleiding

Naast het recht op onderwijs⁴ dat in beide verdragen uitvoerig wordt behandeld, zijn er verschillende andere rechten belangrijk voor onze visie over schoolkosten. We denken hierbij aan de kosten die binnen alle onderwijsniveaus verbonden zijn aan:

- de ontwikkelingsdoelen en eindtermen;
- de bijdrageregeling;
- de basisuitrusting voor iedere leerling of cursist.

IVESCR

artikel 11:

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van eenieder op een behoorlijke levensstandaard voor zichzelf en zijn gezin, daarbij inbegrepen toereikende voeding, kleding, en huisvesting, en op steeds betere levensomstandigheden.

IVRK:

Artikel 27:

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.

2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.

3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.

IVSCR:

artikel 15:

De staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van eenieder:

- Deel te nemen aan het culturele leven;*

IVRK:

artikel 31:

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het Kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.

De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en recreatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

Bovenstaande verdragen vormen een rode draad in onze visie over schoolkosten en onbetaalde schoolfacturen.

⁴ Beide verdragen vindt u hier terug:
<http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/kinderrechten/Kinderrechtenverdrag.pdf> (IVRK) en
www.ond.vlaanderen.be/zorvuldigbestuur/pdf/VerdragEcoSocioCultu.pdf (IVESCR). De artikels over het recht op kwaliteitsvol onderwijs zijn in het IVESCR artikels 13 & 14 en in het IVRK artikels 28 & 29.

2| Situatieschets: Kosteloos onderwijs en de gelijke toegang tot onderwijs

Het kosteloos maken van het onderwijs draagt bij tot de toegankelijkheid van onderwijs, de sociale samenstelling of sociale mix van een school en op de gelijke onderwijskansen van iedere leerling. Het GO! streeft sociale mix na⁵.

Sociale mix is de harmonische verhouding tussen kansarme (lage sociaaleconomische status) en kansrijke (hoge sociaaleconomische status) kinderen en kinderen met een verschillende etnisch culturele achtergrond die samen schoollopen, waar de verhouding in de school een afspiegeling vormt van de samenleving waarin ze is ingebed. ...

Vandaag zien we dat segregatie in het onderwijs nog altijd plaatsvindt. Door recente inspanningen in verband met het inschrijvingsrecht en de maximumfactuur voor het basisonderwijs zijn de drempels die de segregatie bestendigen, zeker voor het basisonderwijs, minder geworden. Toch zien we dat de principes van de maximumfactuur uitgehold worden. We merken dat aan allerlei dingen, bijvoorbeeld: mondelinge communicatie over het imago en het beleid van de school, het organiseren van schoolreizen tijdens de vakantie of het aanbieden van (dure) tijdschriften. Wil de school dit tegengaan, dan moet ze de principes van de maximumfactuur integreren in haar beleid om zo de gelijke toegang tot de school te waarborgen, kosten te beheersen en onbetaalde schoolfacturen tot het minimum te beperken.

De principes waarvan de maximumfactuur voor het basisonderwijs uitgaat, zouden moeten doorgetrokken worden naar het secundair onderwijs. Dit om de verschillende waarden binnen ons PPGO! verder concreet vorm te geven. Twee belangrijke internationale verdragen, het IVRK en het IVESCR, verbinden ons daartoe. Als onderwijsverstrekker binnen een van de rijkste regio's ter wereld kunnen wij onze verantwoordelijkheid ten aanzien van deze verdragen niet ontlopen:

IVRK

artikel 28

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe

A. primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;

B. de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;

C. met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor eenieder naar gelang zijn capaciteiten;

D. informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;

...

⁵ GO! visie sociale mix.

2| Situatieschets: Kosteloos onderwijs en de gelijke toegang tot onderwijs

IVESCR

Artikel 13

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van eenieder op onderwijs. Zij zijn van oordeel dat het onderwijs gericht dient te zijn op de volledige ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid en van het besef van haar waardigheid en dat het dient bij te dragen tot de eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Zij zijn voorts van oordeel dat het onderwijs eenieder in staat dient te stellen een nuttige rol te vervullen in een vrije samenleving en het begrip, de verdraagzaamheid en de vriendschap onder alle volken en alle rasgemeenschappen, etnische en godsdienstige groeperingen, alsmede de activiteiten van de Verenigde Naties voor de handhaving van de vrede dient te bevorderen.

2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen dat, teneinde tot een volledige verwezenlijking van dit recht te komen:

a. Het primaire onderwijs voor allen verplicht en kosteloos beschikbaar dient te zijn;

b. Het secundair onderwijs in zijn verschillende vormen, waarbij inbegrepen het secundaire technische onderwijs en het beroepsonderwijs, door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs algemeen beschikbaar en voor allen toegankelijk dient te worden gemaakt;

...

Door te streven naar zo kosteloos mogelijk secundair onderwijs willen we werken aan de volgende punten:

1. In het kader van de hervorming van het secundair onderwijs de maximumfactuur van het basisonderwijs doortrekken naar de brede eerste graad van het secundair onderwijs.
2. Gelijke toegang tot scholen en richtingen bevorderen voor alle leerlingen en cursisten. In het secundair onderwijs merken we financiële drempels op die behalve een gelijke toegang tot specifieke scholen ook een gelijke toegang tot sommige richtingen in de weg staan. Bij sommige leerlingen (of ouders van leerlingen) en cursisten is de keuze voor een welbepaalde richting veeleer ingegeven door een financiële overweging en minder door hun competenties. Er zijn immers duidelijke verschillen tussen richtingen op het vlak van de vereiste financiële inspanning.
3. Onbetaalde schoolfacturen vermijden door onderwijsgebonden en parascolaire kosten te herkennen en te erkennen en er een kostenbeheersend beleid rond te voeren. Onder onderwijsgebonden kosten verstaan we kosten die noodzakelijk zijn om een eindterm te realiseren of om een ontwikkelingsdoel na te streven.

3| Onbetaalde schoolfacturen: van een curatief naar een preventief beleid

Zoals we in wat voorafgaat al stelden, moeten we onbetaalde schoolfacturen situeren in het algemene kader van kosteloos onderwijs en gelijke toegang tot onderwijs. We pleiten voor een geïntegreerde aanpak om ons PPGO! binnen elke school concreet vorm te geven en hiermee het ideaal van het IVRK en het IVESCR te bereiken, zonder de actuele problematiek van onbetaalde schoolfacturen uit de weg te gaan.

Binnen deze geïntegreerde aanpak krijgt preventie een vooraanstaande plaats. Het curatieve moeten we zoveel mogelijk vermijden; we kunnen er enkel naar terugrijpen als ultieme optie voor die ouders die wel over de financiële mogelijkheden beschikken, maar weigeren te betalen. We houden daarbij altijd het volgende principe uit het IVRK in het achterhoofd:

... bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechtelijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

3.1 Preventief beleid

In de strijd tegen onbetaalde schoolfacturen is het voor de school cruciaal dat ze een preventief beleid voert. Daarbinnen is er een waaier aan preventieve maatregelen⁶ mogelijk. Welke maatregelen de school kiest, is afhankelijk van de specifieke context waarin ze zich bevindt. In dit kader is het belangrijk om te bepalen hoe men de visie op leren⁷ omzet naar de lokale context van de school. Op basis daarvan moet de school beslissen welke middelen (bv. handboeken, ICT, extra muros activiteiten, ...) ze nodig heeft en hoe ze dit kan financieren.

Een schooleigen kosten(beheersend) beleid ontwikkelen, voeren en erover communiceren

Het is cruciaal dat de school vorm geeft aan een schoolkostenbeleid dat afgestemd is op de schooleigen context; het is even belangrijk dat ze dat in overleg met de verschillende actoren doet en dat ze daarbij rekening houdt met de GO! visie op leren. Ook de volgende documenten kunnen dit beleid inspireren: het PPGO!, de GO! waarden (in dit geval: respectvol, open geest, democratisch, sociaal zijn, samenwerken, creatief), de GO! visie Gelijke onderwijskansen, het IVRK (recht op onderwijs) en het decreet betreffende gelijke onderwijskansen (2002).

Om een schooleigen kostenbeleid te kunnen uittekenen moet de school eerst een omgevingsanalyse van de schooleigen kosten maken. De school zelf moet zicht krijgen op de 'bekende' kosten (bv. de prijs van kopieën), maar ook op de verborgen kosten (bv. de oproep om lesmateriaal thuis af te drukken) die ze vandaag aan de ouders doorrekent. Een tevredenheidsonderzoek onder ouders over schoolkosten kan daartoe een instrument zijn. Vervolgens moet de school de leerlingenpopulatie in kaart brengen. Heel nuttig is ook een analyse van de verschillende acties die de school onderneemt om de kosten te beperken en van de nood binnen het schoolteam aan professionaliseringsactiviteiten over kansarmoede.

⁶ Zie bijlage voor GO! specifieke goede praktijkvoorbeelden inzake preventieve maatregelen omtrent schoolkosten.

⁷ Zie GO! visie op Leren.

3| Onbetaalde schoolfacturen: van een curatief naar een preventief beleid

Als de school de omgevingsanalyse van schooleigen kosten heeft uitgevoerd, kan ze overgaan tot het bepalen van duidelijke doelstellingen en acties. Het schoolkostenbeleid heeft tot doel creatief met de beschikbare middelen om te gaan en zo de schoolkosten voor ouders tot een minimum te beperken. De school kan bijvoorbeeld gebruikmaken van de mogelijkheden die de lokale omgeving biedt. Zo kan ze in het kader van de brede open school⁸ verscheidene samenwerkingsverbanden met andere instanties aangaan. Verschillende organisaties uit de buurt kunnen ondersteuning bieden aan de school bij het uittekenen van een preventief beleid (o.m. in het kader van het flankerend onderwijsbeleid), maar ook aan de ouders bij het betalen van facturen. Ook de gemeente of de stad zelf biedt heel wat mogelijkheden voor de school en de ouders. Bijvoorbeeld: de schoolkansenpas, schoolcheques, het schoolparticipatiefonds. Verder is het belangrijk dat de school haar doelstellingen en acties altijd aan de hand van projecten realiseert. Projecten hebben immers het voordeel dat ze vaak extra middelen kunnen genereren (bij diverse instanties).

Een kostenbeheersend beleid houdt ook in dat de school afspraken maakt met ouders. Zij moet bepalen op welke manier ouders de kosten kunnen betalen. Er zijn verschillende formules mogelijk, van gespreid betalen tot verschillende betalingsmodaliteiten. De school moet altijd kiezen voor wat het meest toegankelijk is voor de ouders. Het is dan ook onontbeerlijk dat de school op een transparante wijze over schoolkosten te communiceert en afspraken maakt.

De afspraken over betalingen moeten daarom respectvol, in een eenvoudige taal, zo vroeg mogelijk en in samenspraak met de ouders worden opgesteld. De school moet die afspraken bijgevolg ook een plaats geven in haar inschrijvingsbeleid. Het inschrijvingsmoment is immers vaak het eerste contact tussen ouders, leerling en school. Er gaat immers informatie in twee richtingen uit: van de school naar de ouders als van de ouders naar de school. Afhankelijk van het inschrijvingsstelsel kan de school al dan niet signalen van ouders en leerlingen opvangen. Het inschrijvingsmoment biedt m.a.w. heel wat kansen om kansarmoede te detecteren en om hier al vroeg mee om te gaan. Er wordt immers gezorgd voor een warm onthaal, er worden vragen gesteld (i.v.m. de thuistaal of het diploma van de moeder, het bezit van een schoolkansenpas, Omnio- of WIGW-statuut, de financiële situatie van het gezin, ...), er wordt informatie gegeven (over het kostenbeleid van) de school), er wordt hulp geboden bij het aanvragen van een studietoelage en zo meer.

In het kader van transparante communicatie kan de school oordelen dat bepaalde mededelingen vertaald moeten worden. Dan kiest ze het best voor visuele ondersteuning aan de hand van tekeningen, symbolen, stempels, ... om de verschillende afspraken verstaanbaarder te maken. Naast de wijze van communiceren zal ook het kiezen voor verschillende communicatiekanalen een belangrijke factor zijn, als de school iedereen die betrokken is wil kunnen informeren. De school kan hiervoor de hulp inroepen van ervaringsdeskundigen.

De school kan er ook voor kiezen om een code in verband met schoolkosten op te nemen in het schoolreglement. Hoe dan ook is het noodzakelijk om aan alle ouders de bijdrage door te rekenen, hoe klein het bedrag ook is. Kiest de school ervoor om aan kansarme ouders geen bijdrage te vragen, dan kan dat hun eigenwaarde aantasten. Het is ook absoluut af te raden om cash geld door een leerkracht te laten ophalen in de klas. Leerlingen confronteren met (onbetaalde) rekeningen werkt stigmatiserend en houdt het risico in dat zij letterlijk het kind van de rekening worden. Bovendien krijgt de directeur hierdoor zelf weinig zicht op de geldstromen. Alle communicatie over deze bijdrage moet altijd rechtstreeks via de ouders verlopen. Wat hier primeert is dat leerlingen altijd over het nodige schoolmateriaal moeten kunnen beschikken en telkens de kans moeten krijgen mee te doen aan de activiteiten die de school organiseert (cf. IVRK).

⁸ Zie ook GO! visie Brede Open School.

3| Onbetaalde schoolfacturen: van een curatief naar een preventief beleid

Wat binnen- en buitenschoolse activiteiten betreft, moet de school op zoek gaan naar creatieve oplossingen om de kosten te beperken. Voor uitstappen kan de school gebruikmaken van de mogelijkheden die de omgeving biedt (cf. Brede Open School). Een school met een sterk beleid betreft de leerlingen en de ouders bij die zoektocht, ook als het over meerdaagse uitstappen gaat. Als er dan toch voor een duurder uitstap gekozen wordt is het sterk aan te raden om hiervoor een spaarplan op te stellen. Een spaarplan biedt het voordeel dat men de kosten over een aantal jaren kan spreiden. Mocht de leerling de school voortijdig verlaten, dan stort de school het geld terug.

De scholengroep als ondersteunend kader voor een schooleigen kosten(beheersend) beleid

De scholengroep heeft een belangrijke rol te spelen bij het inperken van schoolkosten en het promoten van een schooleigen kosten(beheersend) beleid in de scholen. Op de eerste plaats kan de scholengroep hiervoor samenwerken met het lokaal overlegplatform (LOP), waar hij de problematiek van onbetaalde schoolfacturen in kaart kan brengen, goede praktijken kan uitwisselen en waar nodig een solidariteitsfonds kan oprichten.

Wat les- en schoolmateriaal betreft is de scholengroep ideaal geplaatst om bepaalde zaken voor zijn scholen centraal aan te kopen en zo schaalvoordelen te genieten. Verder kan de scholengroep bij al zijn scholen het aankopen en verhuren van materiaal en het gebruik van open source cursussen promoten. Op die manier kan hij de hoge kosten voor door uitgeverijen gemaakte schoolboeken beperken. Een voorbeeld van een open source is vrije software.⁹

Ten slotte is het wenselijk dat de scholengroep richtlijnen opstelt in verband met facturatie van schoolkosten aan ouders, waaraan de scholen zich moeten houden bij de opmaak van een schooleigen kosten(beheersend) beleid. Meer bepaald moet de scholengroep

- de inningswijze bepalen: cash of per overschrijving. Er wordt bij voorkeur gewerkt met een gedetailleerde facturatie, maar het is aan te raden om ook cash betaling toe te staan, want voor gezinnen die het financieel moeilijker hebben is dit gemakkelijker. Voor personen die niet cash kunnen betalen zijn goed onderbouwde voorschotfacturen de beste optie, maar niet bij de inschrijving in het begin van het schooljaar;
- het facturatie ritme vastleggen: maandelijks, trimestrieel,... Het beste moment is het begin van de maand aangezien de gezinnen dan nog meer maandbudget over hebben;
- de betalingstermijn vastleggen, bijvoorbeeld 15 of 30 dagen. Een te lange termijn is niet aan te raden, want dan duurt het vrij lang eer men kan ingrijpen;
- een stappenplan bij onbetaalde rekeningen opstellen: wanneer een herinnering sturen, wanneer en bij wie een inningsinstantie inschakelen, afbetalingsplannen,...? De school moet hierover ook met de ouders communiceren.

⁹ Voor meer info zie: <http://www.ond.vlaanderen.be/ict/ondersteuning/oss/vrijesoftwareadvies-werkgroep.pdf>

3| Onbetaalde schoolfacturen: van een curatief naar een preventief beleid

Via een gedegen schooleigen kosten(beheersend) beleid willen we de financiële druk voor ouders en meer specifiek het aantal onbetaalde schoolfacturen zoveel mogelijk verminderen. Noch de school noch de scholengroep kan dit alleen. Ook de overheid moet hiertoe bijdragen door:

- ervoor te zorgen dat het onderwijs over voldoende financiële middelen beschikt om de doelstellingen van het IVRK en het IVESCR te realiseren;
- studietoelagen automatisch toe te kennen: momenteel ontvangen heel wat gerechtigde gezinnen geen studietoelage omdat ze die niet aanvragen uit schaamte, onwetendheid, wegens de administratieve rompslomp enz. In zijn beleidsbrief 'Onderwijs 2012-2013' plant de minister nog steeds het automatisch toekennen van studiefinanciering in, maar kondigt hij aan dat hij dit stap voor stap zal realiseren, gezien de omvang en de complexiteit van het project, maar ook om de bekende budgettaire redenen;
- een maximumfactuur eerste graad en/of een maximumfactuur voor extra muros activiteiten in het secundair onderwijs in te voeren. De overheid moet dan wel de berekening van de financiële middelen doortrekken naar het secundair onderwijs;
- een flankerend onderwijsbeleid te voeren op gemeentelijk en stedelijk niveau.

3.2 Curatief beleid

Het GO! wil duidelijk stellen dat men met curatieve maatregelen voorzichtig moet omspringen. Het kan niet de bedoeling zijn de groep gezinnen die het financieel zeer moeilijk hebben nog meer in de problemen te brengen. Bij het innen van vorderingen moet de school daarom steeds rekening houden met de financiële situatie van de betrokken gezinnen. Het curatief beleid geldt daarom zeker niet als een alternatief voor het preventief beleid, maar vormt er het sluitstuk van en is uitsluitend gericht op die financieel capabele ouders die weigeren te betalen.

Ook op het vlak van het curatief beleid is de scholengroep mee verantwoordelijk. Als er in een school signalen rond onbetaalde schoolfacturen opduiken, moet de scholengroep het kosten(beheersend) beleid van de betrokken school evalueren. Hij zal curatieve maatregelen voorstellen, zelf nemen of uitbesteden aan derden, maar zal te allen tijde verantwoordelijk gesteld worden voor het al dan niet schenden van het belangrijke principe van het IVRK¹⁰:

... bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechtelijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

¹⁰ Omwille van dit principe dient men waakzaam om te gaan met het inschakelen van incassobureaus en moet de scholengroep die instanties goed aansturen en opvolgen.

3| Onbetaalde schoolfacturen: van een curatief naar een preventief beleid

De volgende curatieve maatregelen zijn mogelijk:

- **Vrederechter:** de school kan een akkoord trachten te verkrijgen via een oproeping tot minnelijke regeling bij de vrederechter. Deze procedure is nagenoeg kosteloos maar het succes ervan hangt af van de bereidheid van de tegenpartij om te verschijnen en de facturen te betalen. Het vereist ook dat een personeelslid of een advocaat van de school voor de vrederechter verschijnt.
- **Gerechtsdeurwaarder:** de gerechtsdeurwaarder is een openbaar en ministerieel ambtenaar die in alle onafhankelijkheid en onpartijdigheid optreedt en onderworpen is aan een deontologische code. Een gerechtsdeurwaarder die zijn boekje te buiten gaat is onderworpen aan een tuchtrechtelijk regime; hij kan eventueel uit zijn functie ontheven worden. In de fase die de dagvaarding voorafgaat kan de gerechtsdeurwaarder een zeer belangrijke rol spelen bij het evalueren van de invorderingskansen. Een gerechtsdeurwaarder die nauw samenwerkt met collega's uit andere arrondissementen kan meer informatie verkrijgen over de solvabiliteit van een persoon en zo beter inschatten of de dagvaardingskosten al dan niet nutteloos zullen zijn. Het gebeurt bijvoorbeeld dat een ouder die nog een aantal onbetaalde facturen bij een scholengroep heeft, verhuist, zijn kinderen inschrijft bij een instelling van een andere scholengroep en zo de achterstallige facturen verder opstapelt. Het is dus belangrijk dat de gerechtsdeurwaarder de nieuwe school hierover inlicht alvorens opnieuw te dagvaarden. De gerechtsdeurwaarder kan ook een solvabiliteitsonderzoek instellen. Hij is daarvoor niet gebonden aan een wettelijk tarief; de school kan dus onderhandelen over het tarief van de versturen ingebrekestelling. De scholengroep neemt hier het best de onderhandelingen waar. Kiest men ervoor om te werken met een gerechtsdeurwaarder, dan moet men een charter opstellen waarin de gerechtsdeurwaarder zich ertoe verbindt de waarden uit het pedagogisch project van het GO! (PPGO!) in acht te nemen. Heel wat particulieren met schulden hebben een schuldbemiddelaar toegewezen gekregen. Daarom moet de gerechtsdeurwaarder (in het kader van de samenwerking met een school of scholengroep), voorafgaand aan een rechterlijke invordering, nagaan of de schuld zonder gerechtelijke invordering kan opgenomen worden door de schuldbemiddelaar. Enkel wanneer de schuldenaar wel solvabel blijkt te zijn maar van werkelijk slechte wil, kan men tot dagvaarding overgaan.
- **Dossier voor fod Registratie en domeinen:** op 5 maart 1985 ondertekenden de federale regering en o.a. de Vlaamse regering een 'protocol betreffende de bevoegdheid van de comités tot aankoop van onroerende goederen en van de kantoren van de domeinen en penale boeten van de Staat'. Artikel 1 van dit protocol bepaalt dat de ambtenaren van de fod Financiën bevoegd zijn om (op verzoek van de scholengroepen) bepaalde verrichtingen uit te voeren, onder meer het invorderen van onbetaalde kostgelden. Zij treden op in naam en voor rekening van de Gemeenschappen en Gewesten en de instellingen die ervan afhangen. Later werd het optreden van de Administratie der domeinen uitgebreid tot alle onbetaalde schoolfacturen (dus niet meer beperkt tot enkel kostgelden). De medewerking van de fod Financiën wordt kosteloos verleend. De kosten en erelonen van de advocaten, de gerechtskosten en alle andere eventuele kosten worden gedragen door de overheid die om de invordering heeft verzocht. Overeenkomstig deze bepaling zullen de ontvangers van de

3| Onbetaalde schoolfacturen: van een curatief naar een preventief beleid

penale boeten de vervolgings- en gedingkosten die niet ten laste van de schuldenaar konden worden gevorderd, verhalen op de scholengroep die om de invordering heeft verzocht. Het verzoek tot invordering moet gestuurd worden naar het ontvangkantoor van penale boeten van de woonplaats van de schuldenaar. Om een vordering te kunnen inleiden bij de fod Registratie en Domeinen, moeten de betrokken ouders een schulderkennis ondertekend hebben. De schulderkennis is nodig om de verjaring te stuiten. Schoolfacturen verjaren na één jaar; met de schulderkennis wordt de verjaringstermijn tot vijf jaar verlengd. Het is alleszins wenselijk om de schulderkennis in het schoolreglement op te nemen, ook als men de fod Registratie en Domeinen niet wenst in te schakelen.

Bovenstaande curatieve mogelijkheden zijn echter zoveel mogelijk te vermijden. Het GO! pleit op de eerste plaats voor een preventieve aanpak, zodat kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen betaalbaar is en het probleem van onbetaalde schoolfacturen minimaal wordt.

4| Besluit

Om het aantal onbetaalde facturen sterk te verminderen, moeten we naar de oorzaak van het niet betalen kijken. Een veel voorkomende reden is dat ouders, ondanks het feit dat ze van goede wil zijn, de facturen niet kunnen betalen. Scholen moeten dus in de eerste plaats werk maken van een goed preventief beleid waarin de schoolkosten zo minimaal mogelijk gehouden worden. De inspanning om de schoolkosten zo veel mogelijk te beperken maakt het onderwijs toegankelijker en komt zowel de sociale mix als de gelijke onderwijskansen van iedere leerling ten goede. Verder omvat een goed preventief beleid een transparante communicatie met de ouders, eventuele samenwerkingsverbanden met andere instanties, en dergelijke.

Als er ondanks een goed preventief beleid toch nog facturen onbetaald blijven, kan de school in laatste instantie heil zoeken in een goed curatief beleid, al is dat zoveel mogelijk te vermijden. Het is niet aangeraden om incassobureaus in te schakelen omdat sommige vrij agressief tewerk gaan en onvoldoende rekening houden met de financiële achtergrond van de gezinnen. De voorkeur gaat naar andere instanties met een officieel en openbaar karakter.

5| Bronnenlijst

- Pedagogisch project van het GO!
- GO! waardenboek
- GO! visie op Leren
- GO! visie op Gelijke onderwijskansen
- GO! visie Brede Open School
- GO! visie Sociale mix
- <http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/kinderrechten/Kinderrechtenverdrag.pdf>
- www.ond.vlaanderen.be/zorgvuldigbestuur/pdf/VerdragEcoSocioCultu.pdf
- <http://www.welzijnsnet.org/wp/>
- <http://www.klasse.be/leraren/eerstelij/kansarmoede/>
- http://www.ond.vlaanderen.be/schoolkosten/so/PUB1953_onderwijsdagelijksekost.pdf

6| Bijlage: voorbeelden van goede praktijk - preventief beleid

Een schooleigen kosten(beheersend) beleid ontwikkelen, voeren en erover communiceren

Praktijkvoorbeeld 1

Een secundaire school van het GO! heeft een structureel beleid opgezet om de kosten voor ouders overzichtelijk te maken. Uit hun ervaringen is gebleken dat een stevig draagvlak bij leerkrachten én ouders een noodzakelijke voorwaarde is. Enkele voorbeelden van hun activiteiten:

- Een externe audit legde de zwakke plekken in de kostenstructuur bloot.
- De school stelde samen met de leerkrachten een inventaris op van wat er op dat moment per vak en per klas aan de ouders werd gevraagd en wat men zou moeten vragen.
- De school richtte een stuurgroep op. Het doel van deze stuurgroep is enerzijds om de neuzen in dezelfde richting te krijgen en anderzijds om te kijken waar kosten kunnen worden gedrukt. Enkele voorbeelden van maatregelen: eigen cursussen ontwikkelen en uitbesteden aan een kopieerwinkel, werkboeken die niet of onvoldoende werden gebruikt schrappen, huursystemen voor boeken introduceren, zelf zorgen voor materiaal (bv. schorten en handdoeken) ...

Praktijkvoorbeeld 2

Een basisschool van het GO! organiseert elke vrijdag een oudercafé. Nadien kunnen ouders bij een aantal mensen terecht om onder meer hun schoolfacturen te bespreken en afspraken te maken. De school werkt ook met mid-dagateliers rond voetbal, circus, boeken lezen, in een koor zingen... Op deze wijze kunnen kinderen cultuur en sport gratis beleven. Verenigingen uit de buurt werken hieraan mee.

Een secundaire school van het GO! zette een helder communicatiesysteem op: de oprichting van moedergroepen om alles goed uit te leggen, huisbezoeken aan ouders die moeilijk bereikbaar zijn, alfabetiseringslessen op school, gebruik van kleuren, iconen in de communicatie.

Praktijkvoorbeeld 3

Een basisschool van het GO! begeleidt gezinnen in een armoedesituatie naar het OCMW.

Een secundaire school van het GO! zoekt intensief naar subsidiëring bij allerlei instanties en instellingen, samen goed voor 35.000 euro. Op die manier komen er schoolgelden vrij om bijvoorbeeld computers aan te schaffen. De leerlingen krijgen op 1 september hun agenda gratis.

Praktijkvoorbeeld 4

Een secundaire school van het GO! heeft een intern solidariteitsmechanisme opgesteld. De school bekijkt per graad welke studierichting het goedkoopst is en legt dit bedrag vast als kostprijs voor alle andere studierichtingen, ook de duurdere. Het verschil wordt bijgesteld door de leerlinggebonden middelen (GOK-middelen). Het voordeel van dit systeem is dat leerlingen nu vrijuit kunnen kiezen voor de studierichting waar ze het meest interesse of talent voor hebben. Dure studierichtingen bleken ouders en leerlingen immers af te schrikken, zodat leerlingen in richtingen terecht kwamen die hen minder lagen.

